

3) (*fundamentum ordinis*). Ordo vitae humanae, sive physicus, sive moralis, sive socialis, sive religiosus, requirit certitudinem de nostra et aliorum existentia, identitate, actionibus, relationibus...; *a.* haec omnia prorsus ignorantur vel incerta sunt, nisi memoriae fides habeatur; *e.*

ad min. Praesens non est nisi unica hic et nunc perceptio.

4) (*essentialis*). Teste sensu intimo et testimonio universali hominum, datur in nobis adhaesio certa, invincibilis, constans, universalis, primitiva, de omnibus quae testatur memoria sub debitis conditionibus; *e.*

Schol. 1^m Stricta non est haec probatio, nam sicut in impugnando, ita et in probando jam praesupponitur memoriae fides; est ergo potius scientifica expositio rei. — Idem passim in logica censendum est de argumentis.

Schol. 2^m Ergo haec una est ex veritatibus primitivis, nec demonstrari debet nec potest.

Schol. 3^m Infidelitas, quae saepissime datur, memoriae, falsitas negativa est, non positiva, i. e. debilitatur reproducendi vis, et jam non recordamur.

Schol. 4^m Si quando adest falsitas positiva, non memoria causa est, sed levitas et temeritas iudicii, reminiscentiam unam vagam referentis ad aliud.

Schol. 5^m Attendendum saepe, ne circumstantias facti quod memoria refert, confundamus cum circumstantiis alterius recordationis ejusdem facti, jam aliquando habitae.

ARTICULUS 2.

De intellectuali discursu, secundo medio ad certitudinem.

Statutum quidem est quaestione tertia praecedente nostro intellectui possibilem esse certitudinem, imò etiam aliquam necessario existere, ac proinde mentem nostram esse medium aptum ad habendam certitudinem; attamen alia nunc superest explicatio quaerenda, quid et quomodo valeant singulae mentis operationes ad veritatem certo attingendam. Distincte igitur de ideis, et de iudiciis, et de ratiociniis tractandum habemus; sed quum praeterea in hominum genere inveniantur persuasiones aliquae quasi ingenitae, quae vulgo veritates sensus communis audiunt, de iis addenda erit aliqua notitia.

Insuper de processu in pluribus scientiis valde usitato, nimirum de inductione, ac de ipsa scientifica methodo disserendi locus invenietur. Sint ergo:

§ 1. De simplici apprehensione.

§ 2. De iudicio.

§ 3. De ratiocinio.

§ 4. De sensu naturae communi.

§ 5. De inductione.

§ 6. De scientia et methodo.

§ 1. DE SIMPLICI APPREHENSIONE.

Propositio 38.

Ideis exhiberi objectivum valorem, est veritas per se indemonstrabilis; sed ab ipsis eam negantibus, aut de ea dubitantibus, admittenda, et evidens.

Notiones 1. Idea seu simplex apprehensio mentis differt a sensatione, maxime quod

<i>Sensationis objectum</i>	<i>Idea objectum</i>
est aliquid <i>individuale</i> , v. c. hoc album — — — — —	esse potest aliquid <i>universale</i> , v. c. album.
sunt proprietates <i>mere extrinsecae</i>	esse potest ipsa rerum <i>essentia</i> .
est aliquid <i>concretum</i> — — —	esse potest aliquid <i>abstractum</i> .
exhibetur <i>ut praesens</i> — — —	exhiberi potest <i>ut absens</i> .

2) *Objectivus valor*, vel *objectiva realitas* ideae habetur si a) idea notas aliquas exhibet, — et si b) istae notae reapse insunt in rebus ipsis ad quas haec idea referenda necessario est ob experientiam internam vel externam.

3) *Per se i.* e. ob intrinsecam impossibilitatem talis demonstrationis, ex natura rei; non propter imperfectionem intellectus nostri.

Prob. 1^a pars (indemonstrabilis). Demonstratio fieri nequit nisi per tres ideas objective reales; *e.* in demonstratione hujus realitatis jam supponeretur id quod esset probandum.

Prob. 2^a pars (sed... admittenda) 1° Etiam qui negaret ideae objectivam realitatem, terminis uteretur in suppositione reali; *e.* jam istas ideas terminis expressas supponeret esse objective reales.

Prob. 2° Ut quis serio dubitet de valore objectivo idearum, debet habere motivum vel finem ita dubitandi contra inclinationem naturalem; *a.* istud motivum, vel finis, jam supponit (includit) aliquas ideas ut objective reales; *e.*

Prob. 3^a pars (evidens immediate) 1° de idea entis. Mens nostra, quum per sensum intimum vel externum aliquid sibi offertur, percipit oblatum istud necessario esse aliquid, seu non posse esse hic et nunc nihil; *e.* percipit necessitatem ut notio entis illi conveniat.

Prob. 2° de ceteris ideis a). Idea entis habet objectivum valorem; *a.* in ea continentur et ex ea per analysim evolvuntur *prima principia*; *e.*

b) *Prima principia* habent objectivum valorem; *a.* ex eis, mediante experientia, fluunt ceterae ideae; *e.* (minor probatur infra ubi de inductione).

Coroll. Ergo sicut certitudo primitiva dogmatismi, ita et objectivitas ideae entis, et primorum principiorum, et aliarum idearum, est indemonstrabilis, sed innegabilis, ob evidentiam; *e.* non gratuito ex subjectiva necessitate admittitur ut contendit Kant.

Objic. Per ideas non objecta in seipsis percipimus, sed eorum imagines tantum; *a.* nescimus num imagines sint objectis vere similes; *e.* — *R. n. maj.* (idea non est *id quod* percipitur, sed *id quod* mens in se exprimit, dum intelligit ipsa objecta sibi praesentia, est ergo *id quo* percipitur objectum).

Propositio 39.

Nominalismus purus est falsus.

Stat. quaest. 1) Post propositionem praecedentem manet difficultas : quanam sit objectivitas idearum universalium ; nulla enim res existit nisi singularis.

2) Respondent *nominalistae* negando suppositum ; nullam scilicet dari dicunt ideam universalem, sed solum terminos (vocabula) universales ; non enim nos cognoscere quidquam nisi per sensus, adeoque non nisi singularia, quae sola existunt ; universalia ergo esse mere vocabula, seu signa, quibus successive diversa singularia designamus, vel, ad summum, plura collective confuse complectimur.

3) Probandum igitur est : terminis universalibus correspondere realiter ideas quae sint revera universales, distributivae, seu quae repraesentent unum aliquod quod totum possit pluribus inesse, et totum de singulis praedicari.

Prob. 1° Vocabulis universalibus respondent aliqui conceptus ; *a.* isti conceptus non sunt singulares, nec collectivi ; *e.*

Ad maj. Teste conscientia, vocabulum non adhibetur nisi ad excitandum in mente conceptum seu repraesentationem, sive soni materialis, sive rei significatae (prout adhibetur in suppositione materiali vel formali) ; *e.*

Ad min. 1^m part. (non singularis). Conceptus singularis ille est qui unico applicari potest individuo omnino determinato ; *a.* terminus universalis applicatur eadem significatione pluribus individuis ; *e.*

Ad min. 2^m part. (non collectivus). Terminus collectivus praedicatur de pluribus collective, non distributive ; *a.* terminus universalis praedicatur de pluribus distributive, non collective tantum ; *e.*

Prob. 2° Ideae universales sunt quae repraesentant illas notas quae pluribus sunt communes individuis, et in singulis illis totae inveniuntur ; *a.* talis idea necessario praesupponitur quando termino universali utimur ; *e.*

Prob. min. Terminum universali utimur ad exprimendam similitudinem quam percipimus pluribus inesse ; *a.* perceptio illa similitudinis quae pluribus insit, est idea talium notarum... ; *e.*

Objic. 1° Entia non sunt multiplicanda sine necessitate ; *a.* universalia sufficienter explicantur, si sint vocabula, quasi breves catalogi, recapitulationes, plurium singularium ; *e.* — *Ad min.* Verificatur definitio : unum in multis... — *R. c. maj.* — *n. min.* — *ad rat. addit :* *d.* unum in multis collective sumptis, *tr* ; in multis distributive ; *n.*

Objic. 2° Quidquid existit singulare est ; *a.* universale non est singulare ; *e.* — *R. c. maj.* — *c. min.* — *d. cons.* universale non existit a parte rei ut universale, *c* ; nihil existit quod praebeat fundamentum nostris ideis universalibus, *n.*

Objic. 3° Quidquid existit, certo loco, tempore, modo, existit ; *a.* universale non... ; *e.* — *R.* (Item...).

Objic. 4° Universale est unum in pluribus ; *a.* a) hoc unum non distingueretur a singularibus, — b) singularia non distinguerentur inter se, — c) idem contradictoria susciperet, v. c. homo hic stat, ibi non stat ; *e.* — *R. d. maj.* unum formaliter existens ut unum, in pluribus, *n* ; unum praedicatum (sed quaeritur quomodo) in pluribus, *c.* — *c. d. min.* si esset unum formaliter, ut unum, in pluribus existens, *c* ; si praedicatur identice de pluribus, licet existat solum fundamentaliter unum universale, *n.*

Objic. 5° Universale est intrinsece impossibile quoad existentiam, ergo etiam quoad conceptum... (Hume). — *R. c. antec.* — *n. cons. et supp.*

Objic. 6° Ideam universalem haurimus ex singularibus pluribus, non omnibus, ergo repraesentat plura, non omnia (est collectiva, non universalis). (Robinet). — *R. tr. ant.* — *n. cons. et supp.* (potest mens alio modo, v. c. abstracto, sibi res repraesentare, ac sunt).

Propositio 40.

Conceptualismus est falsus.

Stat. quaest. Ad eandem difficultatem respondent *conceptuales*, negando aliud suppositum ; concedunt scilicet dari ideas universales, sed negant eas habere aliquam objectivitatem realem ; ergo non esse quaerendum quanam illa sit. — Dicunt ideam universalem esse conceptum mere subjectivum sine fundamento in re ; nam conceptam illam convenientiam inter plures res non existere.

Igitur probandum, esse a parte rei, seu objective, aliquod fundamentum cur idem conceptus universalis sit pluribus distributive applicabilis.

Prob. Si dico : *Plato est homo, Joannes est homo, Caesar est homo*, id quod exprimit idea « homo » est aliquid reale quod est in P. J. C. ; *a.* hoc aliquid reale non est singulare, nec collectivum ; *e.*

Prob. maj. De P. J. C. praedicatur « homo » univoce ; *a.* id quod praedicatur non est nomen ipsum « homo », nec conceptus ipse prout est in mente ; *e.* est aliquid reale conceptui respondens.

ad min. (non nomen nec conceptus). Sensus non est : *P. est nomen « homo »* — vel *P. est conceptus hominis...*

Prob. min. 1) (non singulare). Individuis pluribus non potest tribui univoce, id quod est unius singulare proprium ; *e.* falsae essent dictae propositiones.

2) *(non collectivum).* Distributive univoce de pluribus nequit praedicari collectivum ; *a.* hic ita praedicatur ; *e.*

Propositio 41.

Formae platonicae sunt absurdae.

Stat. quaest. 1) Ad eandem quaestionem, respondent alii : ideis universalibus respondere realitates objectivas universales ; quod varie explicant.

2) Explicant platonici, existere realiter universalia, seu naturas quasdam communes, aeternas, incorruptibiles, per se subsistentes, separatas a singularibus, et singularia participatione sibi constituentes, tamquam vera principia intrinseca (=formas).

3) Ratio ita explicandi erat : Universalia concipiuntur ut aeterna, necessaria, immutabilia...; *a.* talia non sunt singularia, illa etiam de quibus praedicantur universalia ut realiter vera; *e.* universalia non sunt singularia, sunt tamen realiter vera, existentia.

4) Probandum igitur est, universalia separata a singularibus, et per se subsistentia, non posse existere realiter.

Prob. 1° Aut solae substantiae ita per se subsisterent universales, aut etiam accidentia universalia; *a.* si primum, non omnia universalia explicantur; — si secundum, existeret v. c. albedo nulli inhaerens, motus nulli inhaerens et seorsim ab omni velocitate et directione; quae etiam seorsim pro se existerent universales; quae sunt absurda; *e.*

Prob. 2° Aut solae species ita subsisterent, aut etiam genera; *a.* si primum, non omnia universalia explicantur; — si secundum, existeret vivens universale, quod nec vegetale, nec sensitivum, nec rationale; substantia universalis, quae nec materialis nec immaterialis; quae sunt absurda; *e.*

Propositio 42.

Ontologismus est absurdus.

Stat. quaest. 1) Eandem responsionem, ideis universalibus respondere realitates objectivas universales, ontologistae sic explicant : Universalia sunt ipsae ideae Dei, seu ipse Deus, quem immediate contemplantes, percipimus etiam ejus ideas; nam universalia concipiuntur ut aliquid aeternum, absolute et ab intrinseco necessarium, immutabile; *a.* talis non est nisi Deus; *e.*

2) Aliqui ontologistae dividunt universales ideas, in *notiones*, i. e. genera et species, et in *ideas* proprie dictas, v. c. veri, boni, pulchri, et admittunt quidem *notiones* haberi per abstractionem, sed *ideas* non nisi ex immediata Dei contemplatione.

3) Probandum igitur, universalia a parte rei non posse esse ipsum Deum, vel ejus ideas immutabiles (subjectivas).

4) Cfr. *Liberatore*, della conosc. intell. part. 2, cap. 3; — *Dupont*, ontolog. thèse 105.

Prob. Secundum ontologistas, universalia sunt ipsae ideae Dei, seu ipse Deus; *a.* si ita est, non possunt absque pantheismo hae ideae praedicari per identitatem et univoce de rebus finitis; *e.*

Ad min. Ubi dico : *Petrus est homo*, vel : *Joannes est bonus*, si « homo » et « bonus » significant ideam Dei, seu ipsum Deum, sensus erit : *P. est idea Dei*, seu : *P. est Deus, J. est Deus*; — nam praedicantur per identitatem et univoce.

Coroll. Aliqui *ontologistae mitigati* dicunt universalia esse ideas quas nos

ipsi, Deum contemplantes, nobis de rebus efformamus. — R. Sic jam vitatur pantheismus, — sed : 1) universalia jam non sunt ideae Dei quas contemplerur, — 2) nec sunt ipsa attributa Dei, ut dicunt iidem alibi, — 3) nec sunt absolute et ab intrinseco aeterna et necessaria, sed solum ab extrinseco et contingenter, — 4) inutilis est, et sine fundamento asseritur illa contemplatio immediata Dei, sed sufficit contemplatio ipsarum creaturarum.

Objic. 1° Universalitas nullo modo rebus inexistit; *e.* nullo modo ex eis hauriri potest. — R. *d. ant.* universalitas ut aliquid reale objectivum, *c.*; ut aliquid abstracte conceptum, *n.*; — *d. cons. pariter.*

Objic. 2° Sensus non percipit nisi concretum singulare; *e.* ex illo nequit intellectus haurire universale nisi ob sibi innatam formam ideae universalissimae et abstractissimae entis (i. e. ob sibi essentialem et continuam contemplationem entis supremi, Dei) quae per sensationem excitatur et determinatur... — R. *c. ant.* — *n. cons.* (sed per abstractionem... cfr. infra).

Objic. 3° Quod primo intellectus in re aliqua percipit, est nota universalissima entis; *a.* hanc non praebet sensatio (sed solam perceptionem singularium effectuum rei in sensus); *e.* eam percipit sibi innatam. — R. *d. maj.* quia haec ut *talis* primo offertur, *n.*; quia hanc, ut imperfectissimam et inchoativam rei repraesentationem, actu suo imperfecto et inchoativo, primo abstrahit (i. e. percipit ante alia), *c.* — *c. d. min.* hanc ut *talem* (ut abstractam) non praebet, *c.*; hanc cum ceteris concretam non praebet, *n.*

Propositio 43.

Rejiciendus est realismus a parte rei.

Stat. quaest. Eandem responsionem : dari realitates objectivas universales, realistae exaggerati sic explicant : individua participant eandem naturam, sed haec natura est una, non specificè tantum, sed numerice una identica in omnibus individuis. — Existit haec una natura universalis non separata a singulis in seipsa, vel in Deo, sed solum in individuis distributa; ergo singula non differunt inter se nisi accidentibus, quae non sunt universalis. — Et comparant SS. Trinitatem jam facilem explicatu!! — Cfr. Laforêt, dogmes cathol. vol. 1.

Prob. 1° Si universalia existerent formaliter, realia, naturae scilicet universales, sequeretur 1) neque accidentibus individua distingui, 2) unam tantum esse naturam universalem; — *a.* haec non possunt admitti (esset enim hic pantheismus, a quo tamen ipsi adversarii horrent); *e.*

Prob. maj. per part. 1) (non accidentibus). Eadem ob causas ac naturae, deberent existere universalis accidentia in individuis; *a.* quod unum est pluribus commune (i. e. universale), hoc non distinguit ista plura ab invicem; *e.*

ad maj. (eandem ob causas) : a) accidentia sunt aequè universalis ac naturae, et suas habent species et genera, i. e. essentias; — b) nisi admittantur acci-

dentia universalis existens, non explicantur omnes ideae universales, ac manet quaestio integra.

2) (*una natura universalis*). Universalis sunt non solum species et genera proxima, sed et genera suprema; imo universalissimum est *ens*; *e.* deberent existere v. c. unum vivens, una substantia, unum ens universale, seu omnia existens essent unum ens.

Prob. 2° Naturae secundum adversarios existerent essentialiter simul universales, et non nisi in individuis; — *a.* sic eadem natura esset simul essentialiter una (universalis) et essentialiter multiplex (in individuis); — simul essentialiter communis (universalis) et essentialiter singularis (nonnisi in individuis); — quae sunt contradictoria; *e.*

Objic. 1° Natura est de se, ante mentis operationem, pluribus communicabilis. — *R. n.* (sunt naturae plures similes, per mentis abstractionem uno conceptu intelligibiles).

Objic. 2° Natura nequit adaequate contrahi in uno individuo; — (nam alia repugnarent). — *R. d.* natura abstracte concepta ut universalis, *c*; natura qualis est realiter, *n.* — *d. par. rat. add.*

Objic. 3° Natura secundum se est ens; *e.* est unum; *a.* non unum singulare; *e.* unum universale. — *R. d. 1^m assert.* natura est ens i. e. est existens, *n*; i. e. est aliqua notio cogitabilis, *c.* — *d. cetera pariter.*

Objic. 4° De Petro et de Paulo eadem praedicatur humanitas, et hoc cum veritate; *e.* — *R. d. ant.* eadem humanitas ut notio abstracta, *c*; ut reale identicum quid, *n.*

Objic. 5° *Contra argum. 1^m* Etiam si concedatur accidentia esse universalis, possunt singulae eorum combinationes singularia distinguere. — *R. n.* a) etiam singulae combinationes sunt totidem universalis; — b) quo plura universalis combinarentur, i. e. conjungerentur in unum, eo magis augetur universalitas subjecti, nedum restringeretur ad individuationem.

Propositio 44.

Universale directum existit in rebus singularibus secundum id quod concipitur, non secundum modum quo concipitur.

Stat. quaest. Ad propositam quaestionem respondent peripatetici : universalis esse conceptus mentis cum fundamento in rebus, scilicet :

1) A parte rei non dantur nisi individua entia, existens in suo esse totaliter distincto ab omnibus aliis etiam ejusdem speciei;

2) Entia ista individua habent notas similes inter se, et alias non similes, quibus singula afficiuntur;

3) Intellectus actu directo considerans aliquod individuum, potest percipere illas notas quae sunt huic cum aliis communes, et simul non percipere alias illas notas quae sunt huic soli propriae. — Sic concipit aliquod unum quod pluribus inesse potest, seu *universale directum*.

4) Universale directum est igitur nota, vel complexus notarum, essentia percepta, quae est una pluribus communis, sed non percepta ut pluribus communis; per se ergo illa essentia prout percipitur, nec est singularis, nec universalis, sed abstracta, et apta ut concipiatur sive ut singularis, sive ut universalis.

Prob. Id quod concipitur in universali directo, sunt ipsae notae rei; — modus quo concipitur est abstractio a notis aliis individuantibus; — *a.* ipsae notae realiter existunt in rebus, — abstractae a notis individuantibus non existunt in rebus; *e.*

Prob. min. per part. 1) (ipsae existunt) Ista notae praedicantur per identitatem de rebus singularibus; *a.* non possent, nisi realiter inessent; *e.*

2) (*abstractae non...*) Nihil universale separatum existit, sed omnia quae existunt sunt individua; *e.* non existunt nisi cum suis notis individuantibus.

Schol. 1^m *Quomodo fiat illa abstractio.* — *R.* Sicut oculus videt colorem pomi, sed odorem non percipit, ita intellectus, vi sua naturali, etiam sine ullo voluntatis imperio, percipit in objecto singulari notas maxime generales aliquas, non autem statim simul omnes notas quae rei insunt; — ergo rei perceptae nihil addit per hanc abstractionem, sed non omnia percipit; — unde falsus negative dici posset ille conceptus comparatus rei, non autem falsus positive. — *Cfr. S. Thom. 1. p. q. 85. a. 1.*

Schol. 2^m *Recte dividitur* (relate ad id quod...) universale directum in categorias seu praedicamenta decem : omnia enim entia realia (seu omne id quod concipitur et est in rebus finitis) ad haec reducuntur. (*Cfr. ontolog.*)

Propositio 45.

Universale reflexum formaliter existit in mente solum, fundamentaliter in rebus singularibus.

Notiones. 1) Reflectendo potest intellectus comparare suum conceptum unum abstractum (universale directum) cum pluribus individuis, et percipere ejus aptitudinem ut in pluribus inveniatur, et de pluribus per identitatem praedicetur. — Sic percipit *universale reflexum*, i. e. universalitatem sui conceptus prioris, seu universale cognitum qua tale.

2) Distinguenda est *reflexio vulgaris* : actus quo iterum, majori attentione, cogitatur de eodem objecto ac prius; — *reflexio philosophica ontologica* : actus quo de ipsis notis cogitatur quae prius conceptae erant; — *reflexio philosophica psychologica* : actus quo cogitatur de ipso priore actu cogitandi vel volendi. — Agitur hic de reflexione ontologica.

3) *Existit* : scilicet conceptus objectivus, i. e. ipsum objectum conceptus reflexi, seu universalitas.

Formaliter, i. e. realiter, de facto, ut universale. — *Fundamentaliter*, i. e. non realiter ut universale, sed aliquid quod praebet fundamentum ad concipiendum universale.

Prob. 1^a pars (*in mente...*). Universale reflexum est objectum actus reflexi; *a.* objectum actus reflexi non potest esse nisi in mente solum; *e.*

Ad maj. Universalitas notarum (universale reflexum) non percipitur nisi novo actu comparante notas jam perceptas (universale directum) cum pluribus individuis, et percipiente eas posse eodem modo pluribus inesse; — *a.* quod ita solum percipitur, est objectum actus reflexi (nam actus percipiens notas jam perceptas non est nisi actus reflexus); *e.*

Prob. 2^a pars (*in rebus*). Adest in rebus singularibus vera similitudo notarum, talis ut uno conceptu istae notae repraesentari possint; *a.* hoc est sufficiens fundamentum ut percipiat intellectus, illo uno istarum notarum conceptu posse repraesentari plures illas ipsas res singulares; *e.*

Schol. 1^m *Quomodo fiat illa reflexio.* — R. *a.* Mens in reflexione ontologica pro objecto cogitationis suae sumit ipsas notas abstractas prout fuerunt actu directo conceptae; et illas percipit esse aptas ut insint eadem pluribus singulis; — *b.* at istam universalitatem non in illis ponit, sed invenit, percipit inesse; — *c.* ut illam universalitatem percipiat, necessaria est (initio saltem) comparatio plurium individuorum similium; — *d.* postea jam, usu ordinario generalisandi, capax fit intellectus, etiam sine comparatione plurium, percipiendi aptitudinem.

Schol. 2^m *Recte dividitur universale reflexum in quinque categoremata seu praedicabilia*: omnes enim modi quibus potest unum concipi ut pluribus communicabile, ad haec reducuntur; nam concipitur universale ut unum pluribus communicabile:

essentialiter						
{	totam essentiam exhibens	—	—	—	=	species.
	partem essentiae exhibens					
	{ communem pluribus essentiis	—	=	genus.		
	{ distinctivam hujus essentiae	—	=	differentia specifica.		
accidentaliter						
{	necessario	—	—	—	—	proprium.
	contingenter	—	—	—	—	accidens.

Coroll. 1^m Ergo distingui potest triplex universale: *a.* *fundamentale*: essentiae similes, — *b.* *potentiale* seu *directum*: essentia abstracte concepta, — *c.* *formale*, seu *reflexum*, seu *actuale*: essentia concepta ut una simul et multiplicabilis.

Coroll. 2^m Universale reflexum est aliquid universale in repraesentando; sed est aliquid singulare in essendo, nam ut existens est aliquis determinatus mentis actus concipiendi.

Coroll. 3^m Ergo falsum est principium quo nituntur adversarii: essentias esse in intellectu sicut sunt in rebus; nam sunt in rebus concretae et determinate singulares, in mente abstractae et universales.

Objic. 1° Secundum has theses, universale non est reale! — R. *d.* formaliter, *c.* fundamentaliter, *n.*

Objic. 2° Universale debet esse aliquid unum identicum in pluribus. — R. *d.* unitate et identitate reali, *n.*; fundamentaliter et logica, *c.*

Objic. 3° Natura specifica, v. c. humana, potest existere in pluribus. — R. *d.* una numero, *n.*; una specie, i. e. plures uno conceptu repraesentabiles ob suam similitudinem, *c.*

Objic. 4° In SS. Trinitate una natura existit in tribus personis. — R. *d.* una numero, sed singularis natura, *c.*; una numero et universalis, *n.*

Objic. 5° Adam et Eva suam naturam posteris communicarunt. — R. *d.* suam specie eadem, *c.*; suam numero eadem, *n.* (i. e. fuerunt causa cur posteris sibi similes in natura existerent, *c.*; eam naturam qua ipsi existebant, posteris dederunt, *n.*) — *N. B.* In sola generatione aeterna Dei, Pater communicat Filio suam propriam numero eadem naturam.

Objic. 6° Cognitio suum objectum praesupponit, non facit; *e.* universale antequam percipiatur debet existere. — R. *d.* *ant.* praesupponit quoad id quod concipitur, *c.*; quoad modum quo concipitur, *sd.* praesupponit fundamentaliter existens, *c.*; semper formaliter, *n.*

Objic. 7° Universalia sunt aeterna, necessaria; *a.* solus Deus est...; *e.* — R. *d.* *maj.* aeternitate et necessitate negativa, *c.*; positiva, *n.* (Cfr. ontolog.). — *c. d. min.*

§ 2. DE JUDICIO.

Propositio 46.

In judiciis analyticis immediatis efformandis, mens per se errare nequit: certitudo autem horum judiciorum est metaphysica absoluta.

Notiones. 1) *Judicium analyticum* dici potest sensu strictiori vel latiori. *Sensu strictiori* est judicium cujus praedicatum exprimit distincte unam vel plures notas, quae continentur in ipso subjecto composito, minus distincte apprehenso, v. c. *triangulus est figura*; obtinetur ergo praedicatum e sola analysi subjecti.

Sensu latiori, vero tamen, est judicium cujus praedicatum non quidem exprimit notas quae in ipso subjecti conceptu sint, sed quae in subjecti notis fundentur, ita ut necessario ipsi convenient, v. c. *triangulus non est circulus*; *triangulus triangulo sibi aequiangulo est similis*; obtinetur praedicatum non ex sola analysi subjecti, imo ita ne cogitaretur quidem de praedicato tribuendo vel negando; sed ex analysi subjecti simul cum comparatione et analysi praedicati.

2) *Judicia analytica* sunt *immediata* vel *mediata*, prout facta comparatione subjecti et praedicati, statim sine ratiocinio, vel mediante ratiocinio, apparet convenientia.

3) *Per se*: posita debita attentione.

Prob. 1^a pars (*errare nequit*). Isthis judiciis aut percipitur solum: unam